

Predhodna objava / 1.03

Peter Simonič

FRANCIJA ZA VSAKDANJO RABO

Prispevek predstavlja bistvene spremembe, ki jih je v dvesto letih preživel francoski praznik državnosti. Francoska oblast, znanost in ljudje so si sicer vedno nekoliko drugače zamišljali pravo poslanstvo in zaznamovanje tega praznika, vendar v nobenem obdobju niso pozabili na velik vpliv, ki ga je rojstvo Francije imelo na (revolucionarne) množice po svetu. To pa je tradicija, ki jo kaže gojiti: revolucija kot blagovna znamka, revolucija kot blago.

Kot oče naroda je v francoski zgodovinski misli zapisan absolutistični kralj Ludvik XIV. (1643–1715) predvsem zaradi samovšečnega izreka: »L'etat, c'est moi!«¹ Kertzer (1991, 87) domneva, da je bila za francoske množice absolutistična država preveč abstraktna entiteta, da bi se mogli identificirati z njo, zato je bila kraljeva figura dobrodošla in potrebna za poenotenje »naroda«.

Po Ludvikovem prepričanju so imeli umetniki in znanstveniki dvojno vlogo – prvo bi lahko poimenovali »dokumentaristična« ali notranjepolitična (povečevanje dvornega življenja), drugo pa »imperialistična« ali zunanjepolitična (vplivanje čez meje) –, zato jih je tudi izdatno podpiral. Tako so bile vojna, umetnost in znanost kompatibilne metode za povečevanje monarhove moči. Gledališče, glasba in balet so bili uži-vaškemu sončnemu kralju še posebno pri srcu (Kossok 1990, 79–104).

Ludvik XIV. je bil menda zgled omike: z načinom govora, telesno držo, odnosom do žensk in pogumom je izražal samoobvladovanje in »dober okus«. Postavil je nove standarde dvornega življenja, diplomacije in vedenja v vsej deželi – »honnête homme«². Dvorni slog se je zgledoval po italijanski renesansi ter omiki španskega in celo angleškega dvora.³ Njegovi najtesnejši spremljevalci so morali poleg omikanosti dokazati še svojo plemiškost – vse tja

do 14. stoletja. Tudi prehranjevanje (kulinarika, postrežba, uživanje) in oblačenje se globoko priklonita umetnosti in izražata družbeni status njunih nosilcev.⁴ Sicer pa zasebnosti v današnjem pomenu besede Ludvik ni poznal. Še uživanje prve noči in rojstvo prvega otroka so morali (in želeli) spremljati številni dvorjani, da bi kralj s tem preprečil morebitne govorice o nezakon-skih otrocih. Ko je umiral Ludvikov sin, so si prizor na dvoru prišle ogledat tudi pariške branjevke (Kossok 1990, 135–143).

Tudi Ludvik XIV. je tako kot njegovi kraljevi predhodniki in nasledniki slavil večinoma sebe in s tem družbeno ureditev, ki jo je zastopal. Največje slavje je bilo leta 1664, ko je v Versailles povabil okrog 800 gostov. Praznovanje kraljeve osebe in »pirinejskega miru« s Španci je trajalo sedem dni, uprizorili pa so tudi Molierovo pred-stavo (Bois 1991).⁵

Spor med absolutističnim monarhom, aristokracijo in duhovščino se je v 18. stoletju izostril. Kmetje tako ali tako niso bili politični subjekt, čeprav je razsvetljenstvo razširilo pojmovanje politične svobode. Parlament je branil aristokratske privilegije, zato Ludvik XV. in Ludvik XVI. nista mogla izpeljati državnih reform, kakršne so potekale v večjem delu takratne Evrope. Dokončni udarec absolutizmu je zadala izguba imperialnih dohodkov: bitka za neodvisnost in združitve severnoameriških kolonij (1776) je Francijo potisnila v veliko finančno krizo. Koreniti reformni predlogi Ludvika XVI. in eksistenčni strah so sprožili negodovanje in plaz dogodkov, ki so slednjič pripeljali do francoske revolucije.⁶

Prvo francosko republiko takoj povežemo z revolucionarnimi vrenji, ki naj bi 14. julija 1789 pretresala Pariz. Tako je nastala in taka ostala v tiskanem spominu. Hkrati bemo, da je šlo za »močno in prepleteno verigo dogodkov, ki so jih doživljali njeni izvajalci in njene žrtve, (ta veriga, op. P. S.) je postala 'stvar', ki je dobila ime francoska revolucija« (Anderson 1998, 33).

Na odločanje in revolucionarno vedenje množic so od vsega začetka francoske republike močno vplivali mediji. Rader je v knjigi *The Journalists and the July Revolution in France* (1973) predstavil komplek-

snost povezav med elitami, mediji in množicami. Zanima ga sicer predvsem kontra-revolucija leta 1830, čas francoske restavracije med Napoleonovim odhodom in rojstvom evropskega nacionalizma, imperializma in razrednega boja.⁷ Za našo razpravo je pomembno troje: prvič, da mediji že od začetka svoje priljubljenosti (!) dejavno oblikujejo nacionalno javno mnenje (Habermas 1989; Anderson 1998), drugič, da vzdržujejo in iz rokava vedno znova potegnejo mite in simbole, s katerimi lahko podkrepijo politično opcijo, ki se jim zdi »pravilna«, in, tretjič, (nacionalna) metropola je ključnega pomena za novinarsko politično informiranje, reflektiranje in vplivanje – za nacionalno osmišljanje.⁹

V Franciji so zlasti v prvih petdesetih letih od revolucije 1789. pogosto obujali mit o revolucionarnem značaju pariškega prebivalstva (od zavzetja Bastilje), saj je politični prevrat v prestolnici pomenil prevrat v vsej republiki. Razjarjeno množico (»revolucionarni terorizem«) je bilo pač težko ustaviti s premišljenimi argumenti.

Bois piše, da je bila Bastilja v imaginariju Parižanov pomembna kot simbol despotizma. Za njenimi zidovi se ni tako kruto ravnalo z uporniki, kot je bilo slišati govorice. Med »osvoboditvijo« je bilo v njej sedem zapornikov (štirje so bili zaprti zaradi poneverb, dva sta bila psihična bolnika, eden pa je bil zaprt že od leta 1746 in premeščen v Bastiljo leta 1759). Uporna množica je 14. julija 1789 napadla zloglasno stavbo predvsem zato, ker je zahtevala smodnik za puške in topove, ki ga je bilo tam v izobilju.

Parižan Palloya, poslovnež, je takoj zaposlil 800 ljudi: Bastiljo so začeli uradno porušiti že 16. julija. Palloya je zbral nekaj kamnov nekdanje trdnjave, jih dal obdelati in jih pozneje prodajal kot spominke (Bois 1991).¹⁰

Že poleti 1789 se je Jean-Jacques Prieur lotil velike serije zgodovinskih slik, sledijo mu drugi umetniki: siva gmota Bastilje v ozadju, v prvem planu pa francoske garde, patrioti, topovi in dim. »Zadnji napad«, »aretacija poveljnika Bastilje«, »osvoboditev zapornikov« so postale legendarne teme. V pošteb pridejo tudi medalje in medaljo-

ni, makete v mavcu, porcelan, pahljače, čepice, uhani – vse je mogoče uporabiti za povečevanje padca Bastilje. Saint-Just je pesnil: »Na koščke so razbili vrata temnic, pokopali so ostanke skeletov, najdene v utrdbi, našli so verige, zapahe ... Nekateri niso videli luči 40 let, njihovo silno navdušenje je marsikoga privedlo do joka, znamenja sočutja ...«¹¹

Govorice so se hitro širile in ustvarile mit o Bastilji. V naslednjih dneh so po Franciji padale podobne stavbe. Nasilje po vaseh je bilo podobno onemu v mestih: usmrtitve s sekanjem glav in njihovim razkazovanjem. To je bila parada strahu in kmečkega besa zaradi nekdanjih aristokratskih privilegijev in vsega, kar je spominjalo na gradove.

Kako zapletena je bila francoska »tranzicija«, je v svojih spisih dokazoval tudi Marx. Po njegovem je francoska revolucija nihala med revolucionarnim terorizmom (Robespierre, Napoleon) in kontrarevolucijo (Burboni). Uradno velja, da se je dokončno pomeščanje francoske družbe začelo leta 1789; po Marxovem mnenju se leta 1830 ta proces nikakor še ni končal (Marx 1979, 512–513). Marx je v svojih spisih sicer podpiral idejo o revolucionarnem političnem

sodelovanju ljudskih množic, ki naj bi bilo potrebno za »dokončanje« evropske dialektične zgodovine, a je hkrati opozarjal na to, da ulična politika, kot bi morebiti lahko razumeli »spontane« politične akcije, najpogosteje daje krila družbenemu dnu – Marx ga je imenoval lumpenproletariat. Že leta 1790 so v Parizu in francoskih provincih 14. julij praznovali kot praznik federacije. Pariška mestna oblast je dosegla, da so v vseh francoskih mestih slovesno zaprisegli narodu – točno ob 11. uri. To je bila edina neogibna zahteva, mogoča pa le zaradi hitre poštne mreže in časopisov. Praznovanja v provincih so bila bolj »ljudska« kot v Parizu. Skupne so jim bile maša, zaprisega, tri barve – novi simboli narodne enotnosti: »Nacije, Zakona in Kralja«. Ognjemiti in sodi vina so povsod razveselili ljudi. Simbolika praznika je kljub temu nihala med zvestobo novi ustavi in kralju. Če bi Ludvik XVI. znal izkoristiti slabosti federacije, bi bila revolucija hitro izgubljena, saj bi si lahko kralj zaradi svoje priljubljenosti povrnil star položaj. Vendar Ludvik ni bil tak, raje je šel na lov in tudi sicer se je pod pritiskom papeža bolj ukvarjal z vprašanji religije in klera kot nacije (Bois 1991).

Od vsega začetka francoske republike sta praznovanja sestavljala dva dela: uradni oziroma ceremonialni in spremne ali poznejše ljudske zabave (Unfried 1996, 14).

Oktobra 1793 je nacionalna skupščina določila novo štetje časa. Nov republikanski koledar je določil – po zgledu »racionalnega« decimalnega sistema –, da ima teden deset dni, ki so se delili na deset ur. Dan »nič« je postal 22. september 1792, ko so razglasili republiko. Pomenil je začetek nove dobe in novega človeka.¹² »Religion civilique« in republikanski koledar naj bi nadomestila krščanske rituale in poudarke katoliškega življenja. Sveto se s področja religioznega premakne na področje profanega (Unfried 1996, 14–15).¹³

Lecointe – Puyraveau, poslanec francoske skupščine, je lahko leta 1797, ob prazniku padca Bastilje, že povsem brez zadržkov in podrobno analiziral skrivnosti kraljeve moči, »ko se prikaže obsijan s krono in obdan s stražami in dvorjani«. Angleški dvor se je bal razvoja dogodkov v Franciji, zato so kmalu dobili prevod:

»We are ready to think they can by no means be overcome or attacked; but the moment people dear to encounter them,

1 »Država sem jaz!«

2 Tudi »gentilhomme« = vljuden, uravnotežen človek. Kossok (1990, 135) pravi, da bi to omikanost prav tako lahko poimenovali trdnost ali celo hladnost.

3 Španija je bila takrat še kolonialna velesila, Anglija in Francija sta to postajali. Pomembno sredstvo za širitev vodenjskih in ritualnih vzorcev evropskih dvorov so bile dinastične poroke. Z njimi so seveda sklepali predvsem srednjeročna politična zaveznitva, vendar je kulturni dejavnik za historično antropologijo prav tako pomemben. Španski ceremonial je po tej zavezniki poti vplival tudi na habsburško dvorno kulturo.

4 Jedo s kitajskega porcelana ter kristalnih, zlatih in srebrnih posod. Kristal so uvedli tudi zato, ker je bilo mogoče hitro opaziti, ali je kdo prišel strup (Kossok 1990, 140). Ludvik je leta 1670 uvedel dolgo skodrano lasuljo kot obvezen del dvorne oprave. S tem so mnogi prikrili izpadanje las zaradi sifilisa, ni pa jasno, ali je Ludvikov ukaz posledica njegove plešavosti ali so bili še kateri drugi razlogi. Oblačila v naravnih barvah so veljala za plebejska oziroma kmečka (Kossok 1990, 144–146).

5 Bois (1991) omenja še nekaj velikih prazničnih dogodkov predrepublikanske Francije, ki so slavili kraljevo veličino in inkarnacijo preteklosti ter zagotavljali prihodnost domovine. Eden največjih pariških praznikov vseh časov je bilo kronanje kraljice leta 1549. Ženin, Henrik II., je poskrbel za slovesno odprtje, sledil pa je 15-dnevni viteški turnir. Zaba-va je trajala šest tednov, končali pa so jo s predstavo mučenja štirih luterancev.

6 Vzporednica s slovenskim osamosvajanjem: tudi francosko revolucijo je spodbudilo pešanje gospodarstva (in grozeča lakota). Meščanska skupščina bi sicer raje videla, da ne bi bil nihče oborožen, vendar bi v tem primeru ogrozila svoj obstoj; kralj je namreč zahteval njeno razpustitev. V prvih dneh julija so Parižani poskušali pridobiti na svojo stran vojske iz vseh mestnih vojašnic, vendar jim je to uspelo le deloma (Bois 1991).

7 Središče reformacije je bilo avstrijsko (habsburško) kraljestvo, ki je tako lovilo ravnotežje med srednjeveškim *Ancien Regime* in sodobnimi republikanskimi gibanji (nacionalizmi). Pri tem so se povezali s Prusijo in Rusijo.

8 Glej še Simonič, 2001.

9 Bois (1991) piše, da so tisti, ki niso mogli biti na prizorišču v času francoske revolucije, lahko o tem prebrali v številnih brošurah: pariška knjigarna Dessenne jih je v vrtincu dogodkov izdala celo od 10 do 20 na dan.

10 Podobno spominkarstvo že desetletje živi v bližini nekdanjega berlinskega zidu, simbola delitve na evropski vzhodni (socialistični) in zahodni (kapitalistični) politični blok.

11 Večina zapornikov je izkoristila zmedo in pobegnila, psihična bolnika pa se nista znašla in sta kmalu končala v zaporih Charentona (Bois 1991).

12 Tudi v nacistični Nemčiji in fašistični Italiji so uvedli novo štetje let.

13 Bois (1991) navaja več shem prazničnega leta francoske republike. Mirabeau leta 1791 predlaga: civilni prazniki ob solsticiju in enakonočju (praznik ustave, združenja in odprave redov, deklaracije, oborožitve), vojaški

prazniki (revolucije, koalicije, regeneracije, vojaške zaprisege), državni praznik 14. julij. Sistem praznikov po Lakanalu (26. junij 1793): v kantonih (kmečki prazniki: odprtje kmečkih del, konec kmečkih del; družbeni prazniki: mladosti, poroke, materinstva, starejših; državljanski prazniki: človekovih pravic, politične unije, vsakega kantona ...); na območjih (kmečki prazniki: prihod zelenja, prihod sadja, praznik žetve, trgatve ali kakšnega drugega lokalnega pobiranja pridelkov; državljanski prazniki: enakosti, svobode, pravice, dobrodelnosti, praznik posameznega območja); v departmajih (kmečki prazniki: pomladi, poletja, jeseni, zime; družbeni: poezije-književnosti-znanosti; državljanski: odprave redov in unije, odprave privilegijev, praznik vsakega departmaja); v skupščini v imenu vse republike (praznik bratstva, francoske revolucije, odprave kraljestva in ustanovitve republike, francoskega ljudstva). Sistem Lequinio (2. julij 1793): praznik poroke, človekovih pravic in bratstva, enakosti, svobode, tekmovalnosti, ostarelih. Projekt Mathieu: praznik padca Bastilje (14. julij), padca monarhije (10. avgust), kraljeve smrti (21. januar), padca Girondijev (31. maj), kraljeve vrnitve v Pariz (6. oktober). Robespierrov sistem (7. maj 1794): praznik višjega bitja in narave, človeške vrste, francoskega ljudstva, dobrodelnikov človeštva, mučnikov svobode, svobode in enakosti, republike, svobode sveta, ljubezni do domovine, junaštva, nezanimanja, stoicizma, ljubezni, zakonske ljubezni, očetovske ljubezni, materinske nežnosti, otroške ljubezni, otroštva.

all their ideal power vanishes away, and it becomes impossible to find men in those beings then regarded upon as superior to human nature, and now proved to be but phantoms, which disappear as soon as boldly encountered.

He will be plainly sensible of the weakness of kings, who knows by what means their power was reported: almost every one of them invented priests by whom he might be proclaimed in the name of divinity ... Let us deprive kings of the support of divinity; let no man ascribe to the author of nature the follies of men; let every one become the priest of one's worship; let the people be conscious of their own strengths, and soon kings shall be annihilated ... Voltaire, Rousseau, Raynal, and Mably shall break more scepters and crowns than Alexander and the most illustrious consuls. It was these writers, enemies to despotism, who attacked royalty among us, and royalty at last disappeared (...) Such are, legislators, the principal strokes of the 10th august, that glorious day, which, by destroying the French monarchy, shook the thronen of Europe. There is no event more instructive for the nations, more abundant in political consequences; let us then never forget those, who paid it with their blood (...) O generous men, the representatives of the people bow with respect and gratitude before your monument. Your blood was shed to found the republic; they are ready to follow your example, in order to preserve it (...) Learn from us the secret of the strength of kings; it is to be found in the ignorance and blindness of nations. The secret of the strength of nations is *daring*. Dare then, united Irishmen, Dare ye, English people; your rights have been violated! Do you forget you have given a great example? Open your eyes; *dare then*; let the 10th august shine for you, and you oppressors are no longer. *Liberty and republic for ever!* (Lecointe - Puyraveau 1797, 1-16)

Napoleon Bonaparte je leta 1799 postal prvi konzul Francije. Vsilil je novo ustavo, Code Napoleon, ki je združila revolucionarno idejo ter administrativno in cerkveno tradicijo starega reda (DTV Lexikon 1992/6, 79). Republikanski 14. julij se mu je zdel prenapet, zato je iskal »primernejši« datum. Vendar se je slednjič odločil za »spravni« model praznovanja 14. julija. Ob deseti obletnici revolucije se tako začne tradicija vojaških praznovanj francoske državnosti.¹⁴ Patriotizem in kult mrtvih prekrije ta notranjepolitična nasprotja.¹⁵

Praznični dan leta 1800 je uvedla topovska salva ob 5. uri zjutraj, nato pa so si izstrelki sledili še vsako uro - do večera. Narodna garda in pariška garnizija sta uredili Trg sloge. Ob 10. uri en odred od številnih navzočih vojni invalidov prejme nekaj sto izbranih zastav. Ob 11. uri so po vsej Franciji postavili »temeljne kamne departmajev« - v spomin na umrle francoske vojake. Glavna vojaška ceremonija je potekala v templju (nekdanjega) Champ-sur-Mars: navzoči so bili diplomati in dva orkestra, vsak s 150 glasbeniki. Pet vojni invalidov je na koncu prejelo odlikovanje od prvega konzula - Napoleona, ki je šel potem z njim na večerjo v Tuileries. Napoleon je Parizu podaril zabavo: ognjemete, osvetlitev javnih stavb, koncerte, ples. Že naslednje leto pa je cesar še odločneje zadržal republikanske konotacije, zato so pripravili le ljudski praznik v obliki sejma na prostem: gledališče, pantomimo in podobno (Bois 1991). To ni bil več praznik revolucije.

Leta 1802 uvedejo praznik svetega Napoleona, in sicer 15. avgusta (dan Napoleona novega rojstva in hkrati praznik Marijinega vnebovzetja). Poleg organiziranja vojaške parade je cesar zahteval poiskati 12 deklet, ki so jih poročili pred mestno hišo pariškega okrožja. Nazdravljali so zakonski sreči mladoporočencev in prvemu konzulu zaželeli dolgo življenje. Redki so govorili o Bastilji ali federaciji. Bois duhovito sklepe, da je več zanimanja tisti dan pritegnil izid državne loterije. Praznik je poniknil, ker je vse bolj postajal znamenje »sprave« s starim režimom (Bois 1991). Leta 14, to je 1806, je Napoleon odpravil še novo, leta 1793 vpeljano revolucionarno štetje let (Unfried 1996, 15).

Štirinajsti julij je kljub različnim tolmačenjem zgodovinskih dejanj in drugim aktualnim zapletom ostal edini praznik revolucionarnega koledarja. Potreboval pa je skoraj sto let, da ga je zakonodajno telo tretje republike 6. julija 1880 slednjič določilo kot nacionalni praznik. Stota obletnica revolucije leta 1889 se je ujela s svetovno razstavo, ki je bila tega leta v Parizu - takrat so tudi odprli Eifflov stolp, danes povsod znan simbol Francije.¹⁶

Leta 1918, ob koncu prve svetovne vojne, so v Parizu slavili tudi ameriški 4. julij, v New Yorku pa praznovali 14. julij. Francoski veleposlanik je takrat izjavil, da imata 4. in 14. julij enak pomen: emancipacijo. Tudi v Rimu so praznovali 14. julij in Francozom poslali poslanico s 400 tisoč podpisov. Državni praznik leta 1919, po zmagi v prvi svetovni vojni, je bil po Boisovih besedah največji praznik v francoski zgodovini: posvečen je

bil domovini, zemlji, očetom in otrokom. Povsod je bilo opaziti patriotski zanos. Strasbourg je zajel pravi delirij: po ulicah se je razlegala marseljeza, plapolale so francoske zastave, dekleta so bila oblečena v noše. Povod je dala mirovna pogodba (26. junij), ko so se v Versaillesu zbrali politiki, kaznovali Nemčijo ter začrtali meje novih in starih držav (Bois 1991).

»Dokončno« sprejetje 14. julija tudi v koledarju delavskega gibanja je spet spodbudila militantnost kulturnega okolja - grožnja druge svetovne vojne. Praznovanja v letih 1935-1937 so bila v znamenju »ljudske fronte«. Skozi Pariz je hodilo okoli pol milijona ljudi - od Place de la Bastille skozi Champs-Elysees do Place de la Nation. Poleg marseljeze so peli še internacionalo. Združevanje buržoaznega in proletarskega dela mesta ter himen je simboliziralo poenotenje skupnosti na pragu nove vojne. Praznik je moral okrepiti revolucionarno noto, zlasti ker se je delavska mitologija sklicevala na nekdanjo dejavnost jakobincev.

Četrta francoska republika (1944-1959) je bila ves čas v znamenju nasprotij med golizmom¹⁷ in komunizmom. Prvi je večnost Francije prikazoval s serijo herojev od Device Orleanske, prek Napoleona do de Gaulle, drugi pa je francosko zgodovino razumel kot serijo revolucionarnih ljudskih gibanj.¹⁸

»Bicentenaire«, praznovanje dvestote obletnice francoske revolucije (1989), je v ospredje postavilo vidik človekovih pravic, revolucionarnost je bila v ozadju. S človekovimi pravicami so se brez težav identificirali tudi šefi sedmih najmočnejših industrijskih držav, ki so si takrat ogledali parado in slovesnosti v Parizu. Socialistična stranka je za to priložnost precej pomnožila proračun prireditev glede na načrte njene vladajoče predhodnice, tako imenovane konservativne stranke. Vrhunec praznovanja je bila inscenacija pisanega karnevalskega prazničnega vlaka na Champs-Elysees (avtor: Jean-Paul Goude), s čimer so želeli poudariti univerzalno poslanstvo francoske revolucije. Nastopalo je sedem tisoč ljudi iz vseh držav, število gledalcev na prizorišču in pred televizijskimi zasloni pa je prav tako doseglo rekordne razsežnosti (Unfried 1996, 16-17).

Unfried sklone članek o osrednjem francoskem državnem prazniku z mislijo, da se veliki spominski dogodki na Zahodu danes nagibajo k »disneylandizaciji«: scene so spektakularne, kostumi maksimalno izdelani, preigravajo se zgodovinske epizode. Vse to je po njegovem del »industrije dediščine« (heritage industry). Poleg tega

postajajo turistični interesi, prodajne strategije in možnosti sponzorstva skorajda pomembnejši dejavniki inscenacije kot pa spor velikih ideologij: ta naj bi se konec dvajsetega stoletja izpel. Komemoracije so hkrati vse manj namenjene neposrednim gledalcem, veliko bolj pa televizijskemu občinstvu. Ljudje ne gredo na ulice, ampak sedijo pred televizorjem, kjer je mogoče videti vse veliko bolje (Unfried 1996, 18–19).¹⁹

Francija še vedno neguje tradicijo velikih inscenacij državnega praznika. Za to je na francoskem ministrstvu za kulturo pristojen poseben odbor (Délégation aux célébrations nationales).²⁰ Torej ni čudno, da se je zgodovinske kulture spomina (Geschichtsschreibung der Gedaechtniskultur) najbolj razvilo prav v Franciji. Predmet preučevanja povezuje znanost z zgodovino političnega boja in republikansko ideologijo države.

Zgodovinarji v drugih državah pogosto pozabljajo, da poleg pisanih virov obstajajo še ustne avtobiografije, spomeniki, poimenovanja ulic in praznično leto skupnosti, s katerimi je prav tako mogoče preučevati preteklost. Vse to so mediji predelovanja preteklosti za potrebe sodobnosti, za laične množice pa so pravzaprav edini mediji za prenašanje zgodovinske zavesti. Če zgodovinske sprejme tako stališče, se mora hkrati sprijazniti z dejstvom, da je samo le del ustvarjanja zgodovinskega spomina in identitete (Unfried 1996, 19).

Kulturna antropologija ima v tem pogledu velike možnosti, vendar moramo biti pozorni, da se nam bo z vztrajanjem pri primerjalnih študijah uspelo izogniti novi etnomitologizaciji.

Literatura in viri

ANDERSON, Benedict 1998: Zamišljene skupnosti. Ljubljana, Studia Humanitatis.

BOIS, Jean-Pierre 1991: Histoire des 14 Juillet 1789–1919. Rennes, Editions Ouest-France.

DTV LEXIKON 1992: zvezka 6 in 10. München, Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG.

HABERMAS, Juergen 1989: Strukturne spremembe javnosti. Ljubljana, Studia Humanitatis.

HANN, Chris 1996: Political society and civil anthropology. Civil society – Challenging Western Models. London, Routledge.

HAVILAND, William A. 1999: Cultural Anthropology. Forth Worth, Harcourt Brace College Publishers.

HOBBSBAWN, Eric in Terence Ranger (ur.) 1983: The Invention of Tradition. Cambridge, New York, New Rochelle, Melbourne, Sidney, Cambridge University Press.

KERTZER, David 1991: The Role of Ritual in State-Formation. V: Eric R. Wolf (ur.), Religious Regimes and State-Formation. Perspectives from European Ethnology. New York, State University.

KOSSOK, Manfred 1990: Am Hofe Ludwigs XIV. Stuttgart, Deutsche Verlag – Anstalt.

LANE, Christel 1981: The Rites of Rulers. Ritual in Industrial Society. Cambridge, London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney, Cambridge University Press.

LECOINTE-PUYRAVEAU, Michel Mathieu 1797: Imprimerie de la Republique; Acts of Sovereigns and other Supreme Authorities, Sirestoire Exécutif (1795–1799) Ministere

de l'Interieur. Extrait des registres du Directoire executif, du 5 thermidor, an 5. etc (On the mode of celebration of the ...).

MARX, Karl 1799: Kritika kritične kritike. MEID I. Ljubljana, Cankarjeva založba.

MOČNIK, Rastko 1999: Ideologija, nacija, institucija. Ljubljana, *cf.

RADER, Daniel L. 1973: The Journalists and the July Revolution in France. Nijhoff, The Hague.

SIMONIČ, Peter 2001: Antropologija ritualov in medijev – Radio Maribor. V: Dialogi let. 37, št 5–6. Maribor, Založba Aristej, 77–97.

UNFRIED, Berthold 1996: Landschaften oeffentlicher Erinnerung in Frankreich. V: Beitrage zur historischen Sozialkunde let. 26, št. 1. Dunaj, 14–19.

¹⁴ Unfried (1996, 14) je, nasprotno, prepričan, da je že praznovanje leta 1790 kazalo militantno podobo.

¹⁵ Napoleonu je uspelo ustaviti napredovanje restavratorskih sil Avstrije in Prusije, pozneje pa je svoj vojaški vpliv razširil na vso Evropo.

¹⁶ Vendar je del delavskega gibanja še vedno menil, da je 14. julij dejansko postal praznik denarja in lepih besed buržoazije. V bojih zaradi pariške komune (1871) je menda umrlo kar 20 tisoč ljudi – sodni procesi, eksekucije in deportacije pa so trajali še več let (DTV Lexikon 1992/10, 56).

¹⁷ Charles de Gaulle, francoski general in politik, od junija 1944 do januarja 1946 državni in ministrski predsednik (DTV Lexikon 1992/6, 218).

¹⁸ Poleg vseh delavskih partij nekdanjega vzhodnega bloka sta bili francoska in italijanska komunistična stranka edini zahodnoevropski članici komunističnega informburoja (1947–

1956). Leta 1946 je bila komunistična stranka najmočnejša, leta 1958 pa tretja najmočnejša stranka v Franciji. Kljub temu od leta 1947 ni mogla sodelovati v francoski vladi, zato se je povezala s socialisti (DTV Lexikon 1992/10, 60–61).

¹⁹ Enako je ob pripravi na osrednjo prireditev ob dnevu slovenske državnosti, 25. junija, vsako leto na Trgu republike. Pri tem gre za dve načeli: da je režiser prireditve pravzaprav televizijski režiser (Drago Pečko 1991, Igor Šmid 1992) ali da režiser prireditve angažira športnega televizijskega režiserja, ki zna ustvariti ritualni prostor velikih razsežnosti (Matjaž Berger 1996, 2001). Med velikimi obletnicami (prva, peta, deseta) smo v Sloveniji dan državnosti proslavili v obliki sofisticiranih avtorskih (umetniških) projektov – akademij v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Kultura je v vseh primerih nosilna kategorija slovenske identitete in obvezno nadaljevanje protokolarnega uvoda (politič-

nega nagovora predsednika, pozdrava zastave in himne). Več o tem bo zapisano v nastajajoči magistrski nalogi avtorja tega članka.

²⁰ V Sloveniji deluje pri Uradu vlade Republike Slovenije za informiranje poseben koordinacijski odbor za izvedbo protokolarnih pravil. V njem sedijo zastopniki političnih strank in predstavniki komunalne, redarske, policijske, občinske in drugih služb. Protokolarna pravila je slovenski parlament potrdil leta 1994. Odbor bedi nad primerno pripravo in izvedbo glavnih državnih praznikov: poleg praznika državnosti (25. junij) še dneva samostojnosti (26. december), dneva upora proti okupatorju (27. april), kulturnega praznika (Prešernovega dneva: 8. februar), dneva reformacije (31. oktober) in dneva OZN (23. oktober). Primernost je subjektivna kategorija, je pragmatična in sproža interesna protislovja v odobru in njegovi komunikaciji z režiserji prireditve.